

Tescil No : 191
Koruma Tarihi : 15/04/2008
Başvuru No : C2008/023
Başvuru Sahibi : Eflani Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
Başvuru Sahibinin Adresi : Hükümet Konağı Kat:3 EFLANI
Coğrafi İşaretin Adı : Eflani Cember Bezi
Ürünün Adı : Bez
Coğrafi İşaretin Türü : Mahreç İşareti
Coğrafi Sınırı : Türkiye
Coğrafi İşaretin Kaynaklandığı Alan : Eflani
Kullanım Biçimi : Markalama
Diğer bilgiler ektedir.

Teknik özellikleri ve denetim biçimi ekte verilen coğrafi işaret; 07/12/2014 tarih ve 29198 sayılı Resmi Gazetede ilan edilmiştir. 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesi gereğince 03/11/2015 tarihinden geçerli olmak üzere tescil edilmiştir.

Tescil No : 191
Coğrafi İşaret : Eflani Cember Bezi

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Eflani Cember Bezi yörede başörtüsü olarak kullanılan pamuklu ince bir dokumadır. İnce beyaz zemin dokuma üzerinde belirginleşen değişik motifler, yine beyaz renkte ancak daha kalın pamuk ipliği ile dokuma sırasında oluşturulur.

Eflani Cember Bezi'nin yüzey kompozisyonlarında belirginleşen ortak özellik cemberlerin karşılıklı kısa kenarlarında yer alan beyaz konturlu ince bir bordo çizgi ve Top Fitol motifi ile oluşturulan ve eşit aralıklarla tekrarlanan üç sıra beyaz şerittir. Bu beyaz çizgiler, çizgili kompozisyon gösteren Top Fitol, Çift Fitol ve Analı Kızılı motiflerinden oluşturulan cemberler hariç diğer Eflani Cemberleri'nin tümünün kısa kenarlarında uygulanmaktadır. Nadir olarak bu şeritlerin 4 sıralı uygulamalarına da rastlanmaktadır.

Mekikli cemberlerde Tek Fitol, Çift Fitol, Top Fitol, Analı Kızılı, Şatır Eteği motifleri bulunmaktadır. Motifleri elle oluşturulan işlemeli cemberlerde Yılan Eğrisi, Baklava Kesimi, Tülü Perde, Göveç İçi, Kovalama, Şeker Kestirmesi, Kabak Çiçeği ve Yapraklı motifleri uygulanmaktadır.

Üretim Metodu:

Eflani Cemberlerinde farklı yapısal özellik gösteren 4 çeşit pamuk ipliği kullanılır. Zemin dokumada atkı ve çözümlü ipliği olarak NE 20/1 kıvrak ince tek kat bükümlü beyaz renkli pamuk ipliği, desen atkısı olarak cember yüzeyinde mekik kullanılarak enine çizgiler halinde uzanan motifleri oluşturmada NE 12, işlemeli cemberlerde motif oluşturmada yörede "şeker ipi" olarak tanımlanan kalın 3 kat bükümlü NE 5/3, 4 tur/cm S bükümlü beyaz pamuk ipliği, cemberlerin kısa kenarlarında yani dokumaların başlangıç ve bitiminde uygulanan bordo renkli ince çizgileri oluşturmada ise orta kalınlıkta, tek bükümlü 5 tur/cm Z bükümlü NE 9/1 numaralı iplikler kullanılmaktadır. İplikler piyasadan hazır olarak temin edilir.

Bu ipliklerden çözümlü ipliği olarak kullanılanlara "eriş", atkı ipliği olarak kullanılanlara ise "argaç" denir. Çözümlü ipinin hazırlanması için "çirileme" veya "haşılama" adı verilen bir işlem gerçekleştirilir. Bir çözümlü haşılama yapmak için 4500 gr iplik gerekmektedir. Bu işlem için 1 kg un ve 20 lt suya ihtiyaç vardır. Un 1,5-2 lt suda ezilerek bulamaç hale getirilir. Daha sonra kaynamakta olan suyun içine yavaş yavaş akıtılırken tortulaşmaması için sürekli karıştırılarak çorba kıvamında pişirilir. Kaynar durumdaki bu haşıl maddesi bir leğen içine serilmiş olan çözümlü pamuk iplik çilelerinin üzerine dökülür. Biraz soğuduktan sonra el yardımıyla çilelerin haşılı emmesi sağlanır. Tamamen soğuyana kadar bekletilen ve haşılı iyice emen iplik çileleri sıkılıp çırpılarak serin bir yere asılır. Zaman zaman iki el arasında

Tescil No : 191
Coğrafi İşaret : Eflani Cember Bezi

gerilip çırpılarak ipliklerin birbirinden ayrılması ve düzgünleşmesi sağlanır. İplikler nemli iken çözme işlemine geçilir. Eflani ilçesinde çözme işlemi yalnızca “dolap”ta yapılmaktadır. Dokuma için “düzen” adı verilen bütün bölümleri ahşap olan iki gücülü, basit tip yüksek el tezgahları kullanılır. En fazla 55-60 cm eninde kumaş dokunabilen bu tezgahlarda, dokumacının ve bulunduğu yerin durumuna göre küçük şekil değişiklikleri gösterdiğinden ölçü birliği bulunmamaktadır. Bu tezgahlardaki dokuma örgüsü bezayağıdır. Dokuma yüzeyinde görülen motifler farklı kalınlıktaki ilave atkı ipliklerinin çözgü iplikleri ile bezayağı bağlantısı kurması suretiyle oluşturulmaktadır.

Eflani Cember Bezi motif oluşturma tekniğine göre mekikli ve işlemeli olmak üzere ikiye ayrılır.

Mekikli Cember Bezi: Dokuma yüzeyinde görülen enine çizgiler farklı renk ve kalınlıktaki desen atkı ipliğini taşıyan mekiğin, açılan ağızlıkla çözgü iplikleri arasından geçirilmesi sureti ile oluşturulur. Kısa kenarlarda bordür biçiminde yer alan çizgiler Tek Fitol, Çift Fitol, Top Fitol ve Şatır Eteği denen motifler bu teknikle dokunmaktadır.

İşlemeli Cember Bezi: Motifler dokumanın genişliğince boydan boya geçirilen zemin atkısından sonra değiştirilen ağızlıktan farklı kalınlıktaki desen atkılarının el ile tek tek geçirilmesi suretiyle dokunur. Motifleri oluşturacak olan atkı iplikleri, dokuma yüzeyindeki kompozisyona göre gerekli yerlerde açılmış olan ağızlığa parçalar halinde yerleştirilir. Motiflerin büyüklüğüne göre uzun veya kısa olabilen ya da küçük yumaklar halinde bulunan bu atkı ipliklerinin uçları çözgü ipliklerinin arasından yukarıya çekilirler. İkinci ayakçağa basılarak ağızlık değiştirilir ve desen atkıları yukarıya çekilmiş oldukları yerden aynı sayıdaki çözgü ipliği arasından geri dönüş yaparak tekrar yukarı alınırlar. Desen atkısına bu şekilde yaptırılan geçiş sayısı motif özelliğine göre iki ya da üç sıra olabilmektedir. Desen atkısının iki ya da üç sıra geçişi ile motif oluşturulduktan sonra boydan boya zemin atkısı atılmaktadır.

Eflani Cember Bezi’nde motifleri oluşturan desen atkısı sıraları arasında en az dört sıra zemin atkısı bulunmaktadır. Yani zemin atkı ve desen atkı sırası 2:4, 3:4, 3:6 vb. düzende olabilmektedir. İşlemeli Cember Bezi’nde bulunan motifler, mekikli Cember Bezi motiflerine oranla daha küçük boyutludur. Motif boyutlarının küçüklüğü motifleri oluşturan desen atkı ipliklerinin çözgü iplikleri arasından el ile tek tek geçirilmesine, yöresel ifadeyle işlenmesine imkan sağlamaktadır. Ayrıca dokumanın yüzey kompozisyonuna göre motiflerin dağılımı ve motifleri oluşturmada başlangıç olan desen atkısı sayısı, dokumacılar arasında Cember Bezi’nin özelliğini belirleyen bir faktör olmakta ve buna göre cember bezleri 6, 9, 12 yumaklı

Tescil No : 191
Coğrafi İşaret : Eflani Cember Bezi

vb. şekilde tanımlanmaktadır. Bu nedenle işlemeli cember bezinin üretimi mekikli cember bezine göre daha fazla emeğe ve zamana ihtiyaç göstermektedir.

Dokunması tamamlanarak tezgahtan çıkarılan Eflani Cember Bezi sırasıyla yıkama, yazlık kullanım için ağartma veya kışlık kullanım için boyama, orta dikişleri birleştirme ve kenar temizleme (saçakların bükülmesi) işlemlerinden geçirilerek kullanılabilir hale getirilir. Eflani cember dokumalarının ortalama eni 49.24 ± 2.0057 cm, boyu 120.68 ± 3.7441 cm'dir. Ortalama atkı sıklığı, 13.00 ± 0.8081 , çözgü sıklığı $16.72 \pm 1,1613$ adet/cm, ağırlığı ortalama 129.86 ± 4.9388 gr'dır.

Denetleme:

Oluşturulan Denetim Komisyonunda;

Eflani Belediye Başkanlığından bir temsilci,

Karabük Üniversitesi Safranbolu Meslek Yüksek Okulu ilgili bölümünden 2 öğretim elemanı,
Eflani Halk Eğitim Merkezinden ilgili bir öğretmen veya usta öğretici,

Eflani Esnaf ve Sanatkarlar Odasından bir temsilci,

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden bir temsilci olmak üzere 6 kişi bulunacaktır.

Cemberler ve tezgahlar ayda bir, üretim yapılırsa 2 haftada bir denetlenecektir. Coğrafi işaretin taklit edilmesine karşı 3 ayda bir genel denetim yapılacaktır. Denetim birimleri belirlenen aralıklarda ve şikayet halinde anında denetimlerini sürdürecektir.